

Äldreombudsmannens rapport 2019

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Äldreombudsmannens rapport 2019 godkänns.

Föredragande borgarrådet Erik Slottner anför följande.

Ärendet

Stockholms stad har sedan september 2016 en äldreombudsman som ska verka för att äldre personer i staden har goda levnadsförhållanden samt på en stadsövergripande nivå bevaka äldres intressen och rättigheter inom stadens alla verksamhetsområden. Äldreombudsmannen ska vartannat år lämna en rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet samt om de frågor om äldres levnadsvillkor som ombudsmannen bedömer att kommunfullmäktige behöver ha kännedom om.

Syftet med rapporten är att belysa utvecklingsmöjligheter och utmaningar i stadens arbete med att ge äldre möjlighet att få ett tryggt åldrande med en hög grad av självbestämmande och värdighet.

Äldreombudsmannens rapport 2019 handlar om äldres levnadsvillkor och om stadens förbyggande och hälsofrämjande arbete för äldre. Rapporten belyser några sårbara grupper äldre som särskilt behöver uppmärksammas. De sårbara grupper äldre rapporten tar upp är:

- Ofrivilligt ensamma äldre
- Äldre i fattigdom
- Äldre med psykisk ohälsa
- Äldre med missbruksproblematik
- Äldre och hemlöshet
- Äldre som lever med hiv
- Äldre med PTSD

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret.

Mina synpunkter

Stockholm ska vara en bra stad att åldras i, oavsett vilket hälsotillstånd man befinner sig i. Äldreombudsmannens rapport 2019 till kommunfullmäktige bidrar med värdefull kunskap om ett antal särskilt utsatta grupper.

Den grönbå budgeten innehåller flera uppdrag som rör dessa grupper, i synnerhet äldre i ofrivillig ensamhet. Det är en viktig grupp, då ofrivillig ensamhet riskerar att leda till att den äldre får följdproblem såsom undernäring och psykisk ohälsa. Vi fortsätter även arbetet mot äldres hemlöshet och har lagt uppdrag som syftar till att se över bra boendeformer för äldre med psykisk ohälsa och missbruksproblematik.

Rapporten understryker vidare betydelsen av likvärdiga fixartjänster i hela staden i syfte att minska fallolyckor. Ett ärende med den innebörden är antaget av äldrenämnden och ska upp till kommunfullmäktige under året.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilaga

Äldreombudsmannens rapport 2019 till kommunfullmäktige

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Emilia Bjuggren, Kadir Kasirga och Jan Valeskog (alla S) enligt följande.

Äldreombudsmannen ska vartannat år lämna en rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet samt om de frågor om äldres levnadsvillkor som ombudsmannen bedömer att kommunfullmäktige behöver ha kännedom om. Det är en gedigen rapport som nu lämnas till fullmäktige, där många av de svårigheter som drabbar äldre redovisas för.

Äldreombudsmannen återinfördes föregående mandatperiod under vårt styre då vi påbörjade arbetet med strategin för en äldrevänlig stad. Det är positivt att se att nuvarande majoritet fortsätter med det arbetet. Vi hade dock gärna sett att rapporten remitterats ut innan behandling i kommunfullmäktige, för att på så sätt få relevanta verksamheters synpunkter, samt för att ge rapporten en större spridning och vara ett stöd för att göra Stockholm till en äldrevänlig stad. Både stadsledningskontorets och det föredragande borgarrådets synpunkter är alltför fattiga för att ge rapporten och äldreombudsmannen den återkoppling de förtjänar.

Vi vill lyfta fram några aspekter för de särskilt sårbara grupperna av äldre som vi ser som särskilt viktiga i arbetet med att Stockholm ska bli en äldrevänlig stad.

Samtidigt som vi i Sverige blir allt friskare växer skillnaderna i hälsa mellan grupper av människor. Det finns ett nära samband mellan socioekonomisk status och hälsa och välbefinnande. Skilda uppväxtvillkor och hälsorisker i barndomen förklarar ofta skillnader i den äldre befolkningens hälsa och påverkar välbefinnandet för resten av livet. En progressiv och medveten politik behövs för att minska dessa skillnader.

Att vara ofrivilligt ensam är inte bara besvärligt eller till och med fruktansvärt för den enskilde, det kan också leda till fysiska och psykiska följsjukdomar för den drabbade. Och vice versa, fysiska sjukdomar och psykisk ohälsa kan leda till ofrivillig ensamhet. Vi inledde arbetet med aktivitetscentrum och det är positivt att den nuvarande majoriteten fortsatt det arbetet. Det behöver fortsätta och utvecklas. Alla finner sig dock inte bekväma med att träffas på det sättet. Mer behöver göras med det uppsökande arbetet och i rapporten lyfts två organisationer, Frivillig väntjänst och Äldrekontakt, som årligen får ekonomiskt stöd från äldrenämnden med syfte att bryta social isolering genom att erbjuda olika aktiviteter som promenader, social samvaro högläsning och liknande. Dessa båda organisationer har tyvärr fått mindre tilldelade medel än under vårt styre.

Något som inte tas upp i rapporten, men som vi anser är mycket relevant är att det saknas en övergripande styrning och samordning av stadens förebyggande och uppsökande verksamhet. I revisionskontorets granskning Äldre med psykisk ohälsa (Dnr: 3.1.3-124/2019) framkommer att stadsdelsnämndernas planering, organisering och utbud avseende verksamheten skiljer sig åt och att det finns vissa brister. Bland annat att inte alla stadsdelsnämnder har ett systematiskt uppsökande arbete. Stadsdelsnämnderna har heller inte kartlagt den faktiska målgruppen, vilket bland annat att riskerar att leda till att det förebyggande arbetet inte når målgruppen eller att verksamheten inte motsvarar behoven.

Vi håller med äldreombudsmannen om att det är en brist att det inte finns en stadsövergripande strategi för och uppföljning av det vråkningsförebyggande arbetet. En nollvision för äldre i hemlöshet behöver införas i Stockholm. Inga äldre ska behöva leva i hemlöshet. Vi vidtog under den förra mandatperioden ett flertal åtgärder för att minska hemlösheten bland äldre. Detta var lyckat och antalet sjunker nu. Antalet kvinnor som lever i hemlöshet ökar dock, vilket är mycket oroväckande. Kvinnor i arbetaryrken har lägst lön vilket beror på att det i deras yrken är absolut svårast att få ett heltidsjobb, samtidigt som lönerna är de lägsta på arbetsmarknaden. Det har såklart en förödande effekt på pensionen. Detta är allvarligt och staden bör arbeta för att heltid vid nyanställning ska vara norm. I det senaste upphandlingsunderlaget för hemtjänsten har detta frångåtts, vilket är anmärkningsvärt.

En vanlig orsak till att äldre blir hemlösa är enligt rapporten obetalda hyror. Det behöver inte alltid ha med ekonomiska svårigheter att göra utan exempelvis sjukdom eller att det är svårt att betala hyran utan dator och internet. Vi behöver utveckla stöd till äldre för att detta inte ska ske. På Kungsholmen inleddes under det förra styret arbetet med äldrekuratorer, som bland annat har som mål att se möjligheter, förmedla hopp och skapa trygghet till de äldre som bor i stadsdelsområdet. Detta arbete är uppskattat och bör tas vidare i hela staden. Inte minst för att undvika att äldre vräks

från sina hem. En annan bidragande orsak till hemlöshet är strukturella faktorer, som exempelvis brist på bostäder eller höga boendekostnader. Risken för att fler hamnar i hemlöshet ökar med den politik den nuvarande majoriteten driver, med utförsäljningar av allmännyttan och slopade mål för markanvisningar till allmännyttan. Något som inte står med i rapporten, men bör nämnas, är de 25 lägenheter som varje år förmedlas hos Micasa via SHIS, som en del av åtgärdsprogrammet mot hemlöshet hos äldre, även det initierat av oss under föregående mandatperiod.

Vi vill vi framhålla vikten av att äldreperspektivet finns med i stadsplaneringen. Det som byggs idag kommer att utgöra staden under överskådlig tid och en universell utformning där alla kan ta sig fram, även de som går med rullator eller sitter i rullstol, tjänar alla på.

Slutligen vill vi betona att vi finner det underligt att en av fotnoterna hänvisar till Samtiden, som ägs av Sverigedemokraterna, när samma information står att finna i icke-partianknutna tidskrifter och webbplatser.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Äldreombudsmannens rapport 2019 godkänns.

Stockholm den 25 mars 2020

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Erik Slottner

Mats Larsson

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Kadir Kasirga och Emilia Bjuggren (alla S) och Torun Boucher och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande gjordes av Sissela Nordling Blanco (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Stockholms stad har sedan september 2016 en äldreombudsman som ska verka för att äldre personer i staden har goda levnadsförhållanden samt på en stadsövergripande nivå bevaka äldres intressen och rättigheter inom stadens alla verksamhetsområden. Äldreombudsmannen ska vartannat år lämna en rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet samt om de frågor om äldres levnadsvillkor som ombudsmannen bedömer att kommunfullmäktige behöver ha kännedom om.

Syftet med rapporten är att belysa utvecklingsmöjligheter och utmaningar i stadens arbete med att ge äldre möjlighet att få ett tryggt åldrande med en hög grad av självbestämmande och värdighet.

Äldreombudsmannens rapport 2019 handlar om äldres levnadsvillkor och om stadens förbyggande och hälsofrämjande arbete för äldre. Rapporten belyser några sårbara grupper äldre som särskilt behöver uppmärksammas. De sårbara grupper äldre rapporten tar upp är:

- Ofrivilligt ensamma äldre
- Äldre i fattigdom
- Äldre med psykisk ohälsa
- Äldre med missbruksproblematik
- Äldre och hemlöshet
- Äldre som lever med hiv
- Äldre med PTSD

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet är en viktig del av såväl arbetet med att göra Stockholm till en mer äldrevänlig stad som i arbetet med att uppnå målen i Agenda 2030.

Stadsledningskontoret anser att äldreombudsmannens rapport utgör ett bra stöd för det fortsatta arbetet att göra Stockholms stad till en äldrevänlig stad där äldre kan leva ett tryggt och självständigt liv med hög livskvalitet och god hälsa.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna äldreombudsmannens rapport 2019.